

חולין דף ל"ד

הקדמה

למדנו במשנה, שהשוחט בהמה חיה או עוף ולא יצא דם, מותר לאכול את הבשר בלא נטילה, כיון שהבשר לא הוכשר לקבל טומאה. הגמרא דייקה ושאלה, משמע שאם יצא דם הבשר הוכשר, והרי ידיים הם שניות ואין שלישי בחולין? והביאה את תירוצו של רבי אלעזר בשם רבי הושעיא, שמדובר במי ששומר לאכול חולין לשם טהרת קודש, שבוה גם חולין נהיים שלישי לטומאה. וזה שלא כרבי יהושע, הסובר שאין שלישי לחולין אלא כשנעשים לטהרת תרומה.

לעולא גם לר"י יש שלישי בחולין שנעשו על טהרת קדש
אמר עולא, חברינו אמרו, שמשנתנו מדברת בחולין שנעשו על טהרת הקדש, ושלא כרבי יהושע. ואני אומר, שגם רבי יהושע סובר שיש שלישי לטומאה בחולין שנעשו על טהרת הקדש. ומה שאמר במשנה שהגמרא הביאה בדף הקודם 'בחולין שנעשו על טהרת תרומה', כוונתו שלא רק חולין שנעשו על טהרת קדש שמשום חומרתם יש בהם שלישי, אלא אפילו חולין שנעשו על טהרת תרומה יש בהם שלישי.

ומבארת הגמרא, שמי שחולק על עולא וסובר שרבי יהושע מדבר רק בחולין שנעשו לטהרת תרומה, הוא רבה בר בר חנה. שכך ביאר בשם רבי יוחנן, את מה שרבי אליעזר ורבי יהושע השיבו זה לזה:

אדם האוכל נבלת עוף נטמא ואילו האוכל לא מטמא
אמר רבי אליעזר לרבי יהושע, מצינו שאדם האוכל חמור מן המאכל שכן נבלת עוף טהור לא מטמא במגע או משא, ואילו מי שאוכלה מטמא בגדים כשהיא בבית הבליעה. ואם כן ודאי שנעשה את האוכל דבר טמא, כדרגת הטומאה של המאכל. ורבי יהושע לא לומד מנבלת עוף טהור, שכן היא גזירת הכתוב שרק בה יש טומאה בבית הסתרים.

לגבי שיעורים מאכל מטמא בפחות מהאדם האוכל
אמר רבי יהושע לרבי אליעזר, מצינו שהמאכל חמור מן האוכלו, שכן מאכל מקבל טומאה ממאכלים ששיעורם כביצה, ואדם האוכל אוכלים טמאים

אינו טמא אלא אם כן אכל חצי פרס. ולכן אין עושים את האדם האוכל, כמדרגת הטומאה של המאכל. ורבי אליעזר סובר שאין גודל השיעורים קובע מה חמור יותר, אלא זה גזירת הכתוב. ועוד, לדבריך מובן למה האוכל אוכל ראשון נהיה גופו שני. אולם מדוע האוכל אוכל שני נעשה שני? אמר לו, מצינו שאוכל שני עושה את חברו שני. שאוכל שני לטומאה שנגע באוכל שהמשקה טופח עליו המשקים נהיים ראשון לטומאה, ומטמאים את האוכל להיות שני. וכיון שמצינו ששני עושה שני, מחמירים באכילה לעשות את גופו לשני. אמר לו רבי אליעזר, אם כן גם האדם להיות ראשון כמו במשקים. שכן שנינו במשנה בפרה, כל הפוסל בתרומה מטמא משקין להיות תחלה, חוץ מטבול יום? ועוד, מדוע כשאוכל שלישי נעשה שני?

אמר לו רבי יהושע, אף אני לא אמרתי שהאוכל אוכל שלישי נעשה שני, אלא בחולין שנעשו על טהרת תרומה. וכיון ששמירת חולין בטהרה לתרומה אינה נחשבת שמירה²³⁸ לגבי קודש²³⁹, שחוששים שמא נטמא, לכן האוכל שלישי נעשה שני. וממה שאמר 'אף אני לא אמרתי', יש ראייה שרבה בר בר חנה סובר שלרבי יהושע רק בחולין שנעשו לטהרת תרומה יש שלישי, ולא בשנעשו על טהרת קודש²⁴⁰.

אמר רבי זירא אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן אמר רבי יוחנן אמר רבי ינאי, האוכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת הקדש, נעשה גופו שני לקדש. הקשה רבי זירא לרבי אסי ממה ששנינו, שלישי נעשה שני לקדש, ואין שני לתרומה, וזה בחולין שנעשו על טהרת תרומה. משמע שבחולין שנעשו על טהרת הקדש אין שלישי? אמר לו, כוונת הברייתא לומר שלא רק בחולין שנעשו על טהרת קודש יש שלישי, אלא אף בנעשו על טהרת תרומה. שאלו, והרי רבה בר בר חנה אמר בשם רבי יוחנן, שרבי יהושע

238 (חגיגה יח:)' בגדי אוכלי תרומה מדרס לקדש', מכאן ששמירת לתרומה אינה שמירה לקדש. רש"י.

239 עמוד ב'.

240 שאם רק ניתן טעם לדבריו אבל גם הוא סובר שיש שיליש בחולין שנעשו על טהרת קודש, מה הקשה עליו רבי אליעזר 'שלישי שני למה?' הרי רבי יהושע אמר בזה את טעמו! ועולא שלשיטתו אף בחולין שנעשו על טהרת קודש אומרים שיש שלישי, מסביר שרבי יהושע לא אמר דווקא בתרומה אלא אף בתרומה. מה שהשיבו זה לזה, אינו לא במשנה ולא בברייתא, אלא רבה בר בר חנה שמע מרבו. רש"י.

השיב לרבי אליעזר 'אף אני לא אמרתי אלא בתרומה', ומכאן נשמע שרק בנעשו על טהרת תרומה יש שלישי, ויוצא שיש סתירה בדברי רבי יוחנן? עונה הגמרא, שרבה בר בר חנה ורבי אסי נחלקו בדעת רבי יוחנן.

אמר עולא, האוכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת תרומה, נפסל גופו מלאכול בתרומה. שואלת הגמרא, והרי כבר מצינו כן בכרייתא ששנינו, שלישי שני לקדש, ואין שני לתרומה בחולין שנעשו על טהרת תרומה. משמע שדווקא שני אינו נעשה, אבל יש לו דין של שלישי להיפסל בתרומה? עונה הגמרא, אילולי מה שאמר עולא, הייתי אומר שהאוכל שלישי אינו נעשה לא שני ולא שלישי לעניין תרומה, לזה השמיע עולא שיש לו דין שלישי להפסל מאכילת תרומה²⁴¹.

נזיד הדמע' התירו לאכול כשאין בו הקשה רב המנונא לעולא ממה ששנינו, כזית כדי אכילת פרס ראשון לטומאה שבחולין, טמא ומטמא תרומה להיות שני ולפסול את השלישי. והשני שבחולין, פוסל את התרומה ואינו מטמא, ששלישי בתרומה לא עושה רביעי, ולכך שלישי בתרומה לא נקרא 'טמא' אלא 'פסול'. והשלישי שבחולין, נאכל ב'צויד' הדמע', כלומר אם נתן תבלין או שום ושמן של תרומה לתוכו, מותר לאוכלו. וכין שהזכירו שמותר לאוכלו ב'צויד' הדמע', מוכח שמדובר בחולין שנעשו על טהרת תרומה. ואם האוכל חולין אלו שנטמאו ונהיו שלישי, גופו נפסל מאכילת תרומה, כיצד מתירים לכהן לאכול ב'צויד' הדמע', הרי גופו יפסל ויבוא לפסול תרומה שיאכל לאחר מכן? אמר לו, הנח ל'צויד' הדמע', הואיל ואין חייב לאוכל תבלין תרומה בטהרת תרומה, כיון שאין אוכל כזית בכדי אכילת פרס²⁴², ואין לזה שם של חולין שנעשו על טהרת תרומה אלא, סתם חולין²⁴³.

241 ורבי יהושע סובר שלגבי נגיעה אין נעשה אוכל כמאכל, כגון האוכל אוכל ראשון אין עושה במגעו שני, אבל הוא עצמו נפסל מאכילת תרומה. רש"י.

242 חזיב אוכל תרומה בטומאת הגוף אינו אלא בכזית, ובכל התורה אין שם 'אכילה' אם שהה מתחלת אכילת השיעור ועד סופו יותר מכדי אכילת פרס. שכך נתנה תורה שיעור לשהיית אכילה בבית המנוגע לטמא בגדים, ואותה אכילה - שיעורה בחצי ככר של עירוב, והיא ארבע ביצים. רש"י.

243 בלשון הראשון פירש רש"י שגם למסקנה מדובר בחולין שנעשו על טהרת תרומה אלא שכך אמר לו, הנח לנזיד הדמע, שלא אסרו לאכול תבלין תרומה בפסול הגוף כיון שאין אוכל כזית בכדי אכילת פרס. והק' על כך, מ"מ כיצד הרי הכהן מוזהר לאכול דבר שיבוא לפוסלו? ופירשנו כלשון השני.

